

Akvarel af Bjørn A. Bojesen.

En dukke lægges i jorden

En mand står model i en effektmagers atelier. Han måles og inspiceres på alle ledder og kanter; selv det mindste modermærke bliver aftegnet. Sådan set er der ikke noget usædvanligt ved hans fremtoning. Han ligner en ganske almindelig dansk mand i fyrrerne, med kommunefarvet hår og et tyndt ansigt med intense øjne. Han er måske lidt mager.

I det næste øjeblik trækkes en

blærende voksfigur ud af en støbeform. Manden har fået en enægget tvilling! Efter effektmagerens sidste tilføjelser er det knap til at se forskel på de to gestalter. Kopien skal dog ikke forestille manden som sådan, men hans lig. Dermed er kopien 'dobbeltdød', både materielt og referentielt.

I en uge ligger voksfiget til offentligt skue i et specialdesignet dødehus uden for Glyptoteket. Prominente gæster kommer forbi

og viser dukken den sidste ære, selv kronprinsen dukker op i haglende blitzlys. Så lægges den i en kiste, og bedemanden sætter sig bag rattet med kurs mod Assistentens Kirkegård.

Fænomenet Das Beckwerk

En kollega og jeg har skiftet vores hverdag på Moesgård Museum ud med Kunstakademiets nyklassicistiske foredragssal. Et mindre antal nysgerrige har ligele-

+

EFTER

IDENTITETEN

Gal eller genial? Den selverklæret navnløse person bag kunstprojektet Das Beckwerk har formået at sætte identiteten under lup. I 2010 begravede han rent fysisk sit gamle jeg i form af en voksfigur. Og inviterede efterfølgende til seminar på Kunstakademiet.

af BJØRN A. BOJESEN

des trodset Københavns rå novemberkulde for at deltage i seminaret Being beyond Das Beckwerk and Funus Imaginarium.

Vores baggrundsviden om Das Beckwerk er begrænset. Fra media ved vi, at det drejer sig om en person, der tidligere hed Claus Beck-Nielsen, men som nu gør, hvad han kan for at leve uden identitet. Das Beckwerk er således et firma, og personen selv foregiver at være en 'repræsentant'

eller 'værkfører'.

Ligesom kunstnergruppen Surrend har Das Beckwerk i 2010 flere gange været oppe at toppes med offentligheden. Senest da 'Værkføreren' forsøgte at få en gipskopi af sig selv udstillet på et museum i Cairo, og de ægyptiske toldmyndigheder konfiskerede den i den tro, at det var endnu en dansk Muhammed-bespottelse.

I oktober 2010 kulminerede kunstnerens identitetsselv-mord

med mediestuntet Funus Imaginarium, eventet hvor hans dobbeltgænger af voks blev begravet efter alle kunstens regler. Det hele er blevet filmet og flimrer foran os på et stort lærred i foredrags-salen.

'Værkføreren' lægger en rød rose på kisten. Så smækker ligbilens døre i, og en sørgeklædt procession traver andægtigt gennem Københavns gader. Værkføreren går lige i hælene af den sorte bil,

Alle fotos fra hjemmesiden, <http://www.dasbeckwerk.com/#map>.

mens han holder sin lille datter i hånden.

Han har sat sig på stolen lige foran os. Under filmfremvisningen og de efterfølgende foredrag sidder han med spidsede ører og tager notater, som om det hele var nyt og ukendt for ham. Det er temmelig surrealistisk.

Efter identiteten

Kan man eksistere i et menneskeligt fællesskab uden at have et navn og en identitet? Med et enkelt skaktræk har Das Beckwerk plantet dette spørgsmål på store dele af Mediedanmarks læber. Ved at røre ved vores konventioner har han prikket til en eksistentiel angst. Den nærmeste internationale pendant jeg kan komme i tanke om, er Michael Jacksons fysiske transformation, der som bekendt tiltrak journalister som fluer.

Claus Beck-Nielsen blev født i 1963. Efter et liv som forfatter, journalist og performer påtog han

sig i starten 2000-tallet en opgave for Information: Han foregav at være en hjemløs, der led af hukommelsestab og derfor ikke kunne huske sit cpr-nummer. Til hans overraskelse ville ingen have noget at gøre med en identitetsløs mand. Selv de organisationer, der er til for at hjælpe hjemløse og fattige, afviste ham.

Roller blev en besættelse for Nielsen. Han levede sig så meget ind i den, at hans kone en dag fik nok og bad ham skride fra deres fælles lejlighed. Nielsen blev fuldstændig knust – men brugte siden samlivsbruddet som en brik i sit store puslespil.

I 2003 udgav Gyldendal selvbiografien Claus Beck-Nielsen (1963–2001). Nielsen var nu officielt 'død'. Men hvad med den krop, der blev tilbage?

I klemme mellem to former for død

I mange kulturer opererer man

med det, som den franske filosof Jacques Lacan kalder 'de to former for død' – den fysiske død og den sociale død. Begravelsen markerer den sociale død, og en person er først 'rigtigt død', når familiemedlemmer og bekendte har fået sagt farvel og lavet en rituel markering af overgangen til den ny sociale tilstand. Blandt romerne var gravfreden så vigtig at man udførte begravelsesritualer for dukker forestillende personer, der var forsvundet, for eksempel i krig. Det kaldtes funus imaginarium eller 'imaginær begravelse'.

Seminarets første foredragsholder, litteraten Mikkel Krause Frantzen, sætter spot på tidsrummet mellem Lacans to døder. I den græske tragedie Antigone nedlægger Kong Kreon forbud mod at begrave Antigones dræbte bror Polyneikes. Han kan derfor ikke komme til Dødsriget, men må drive rundt i en hvileløs mellemtilstand.

Mens Polyneikes er fysisk død uden at være socialt død, bestræber Das Beckwerk sig – ifølge Frantzen – på det modsatte: at være socialt død uden at være det fysisk. Værkføreren har begravet sit navn og sin statsborgerlighed, og vandrer rundt mellem os som et kadaver. Måske eksisterer han ikke, pointerer Frantzen, men han insisterer. På den måde formår han, at 'hjemsoge de nuværende værensformer og vise os vrangsidene af vores demokrati'.

Frantzen starter i øvrigt sit foredrag med at trække nogle tankevækkende paralleller mellem Das Beckwerk og Haitis zombier. Zombierne er Haitis levende døde, der ifølge traditionen vågner (eller vækkes) til live i deres grave og kryber op til overfladen, hvor de spreder skræk og rædsel blandt de levende. De er en integreret del af den haitianske voodooetro, og er netop kendetegnet ved, at de hverken har navn eller identi-

tet. Er Das Beckwerk i virkeligheden en zombie, spørger Frantzen.

En genopstandelse?

På seminarets blog bliver Claus Beck-Nielsen beskrevet med et begreb fra den hjemlige folkløse: "Claus Beck-Nielsen blev en kendt figur på den danske og skandinaviske kunstscene, da han i 2001 blev erklæret død. Og siden har hans spøgelse til stadighed hjemsogt ikke alene kulturlivet i Skandinavien men også Das Beckwerk i de følgende demokratiprojekter i Irak, Iran, Afghanistan og USA."

Antropolog og spøgelsesekspert Kirsten Marie Raahauge tager tråden op i et videointerview. Her prøver hun at se Das Beckwerk i lyset af vores mange spøgelsesfortællinger (senest samlet af Gorm Benzon i *Spøgelse og Sagn*). På samme måde som Haitis zombier er spøgelse (fysisk) døde uden at være (socialt) døde; de har et

uført forhold i deres fortid og går igen, fordi de ikke kan finde ro i graven. Ganske som Das Beckwerk mangler spøgelse navn og identitet – de 'lever' i kraft af den kollektive forhistorie og har højest et kaldenavn ala 'Den grå dame'.

Hendes antropologkollega Ranne Willerslev er fysisk til stede, og angber Das Beckwerk fra en helt anden vinkel. Hans beretning om tjuktjerne i Sibirien får flere gange salen til at bryde ud i latter. Dette folkeslag tror, at de døde lever i et rige ligesom de levendes. Når et menneske dør, fødes der ét i de dødes land, og vice versa. Det gælder om at opretholde balancen mellem de to riger. Ellers kan forfædrene komme og tage sjæle. Gennem ofringer prøver tjuktjerne at holde forfædrenes livstørstangen. Selvmordet er det ultimative offer, men samtidig er det umuligt, da ofringens logik kræver, at der både skal være én, der ofrer, og én, der ofres. Det problem

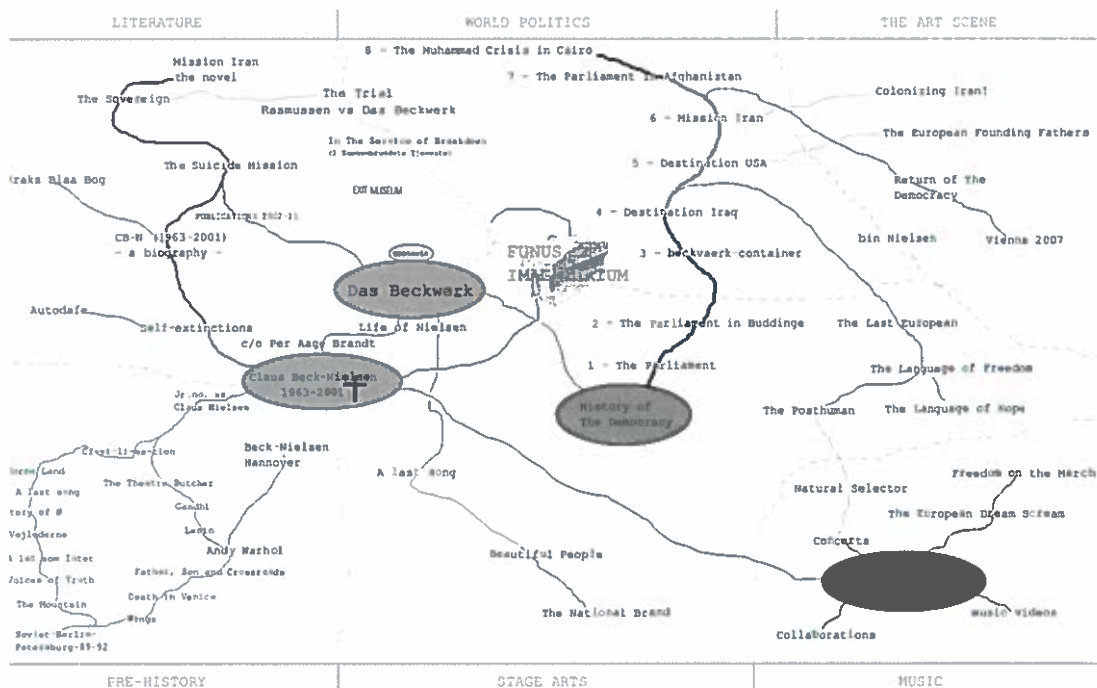

Illustration fra hjemmesiden, <http://www.dasbeckwerk.com/#map>.

løser tjuktjerne ved at bruge substitutter: i stedet for at tage sit eget liv, kan man ofre et rensdyr; i stedet for et rensdyr, kan man ofre en pølse, og sådan fortsætter det helt ned til den mindste substitutforsubstituten: en sten. Enkelte af de mest livstrætte tjuktjere går dog så vidt at de får deres slægtninge til at slå dem ihjel. Det kaldes blodoffer.

Willerslev betragter Das Beckwerks identitetsmord som en variant af tjuktjernes blodoffer. Men, advarer han, det er i sig selv ikke nok til at ændre verden radikalt. Det kan kun ske med guddommelig indgriben. Værkføreren rejser hånden i protest. Hvilke muligheder genstår i så fald for 'den' (altså hans krop)? Willerslev råder ham til at satse på en genopstandelse. Men hvis han ønsker

at genopstå som Claus Beck-Nielsen, må han påberåbe sig guddommelig status. Det er nemlig kun guder, der kan genopstå som sig selv (jævnfør fortællingen om Jesus korsfæstelse). Willerslev anbefaler ham at finde én af sine forfædre, som han kan genopstå som. Værkføreren lytter intenst. "Altså en genopstandelse, der hverken er Claus Beck-Nielsen eller Adolf Hitler?" spørger han.

En asymmetrisk intethed

Der er fodkoldt i Kunstakademiets sal, og publikums koncentrationsevne udfordres efterhånden betragteligt. Er det hele blot et maskespil, et snedigt plot som Claus Beck-Nielsen har udklækket for at få opmærksomhed? Nej, mener Center for Vild Analyse, to akademikere, der beskriver sig

selv som en tænketank. Tværtimod, hævder de, er Das Beckwerk en bevidst politisk aktør.

Debatten i Danmark er blevet alt for personfikeret, pointerer Centeret. Det er i dag meget svært at diskutere vigtige spørgsmål, uden at debatten degraderer til sladder og personangreb. I stedet for at forholde os rationelt til spørgsmål om skat og værdier er vi optaget af Helle Thorning-Schmidts mands økonomiske forhold. Og i stedet for at fokusere på hvad vi kan gøre for klimaet, er vi optaget af Connie Hedegaard og Arnold Schwarzenegger. Det hele er blevet til et spørgsmål om hvem, i stedet for hvad eller hvorfor. Dermed får vi ikke løst samfundets problemer, fordi selve forudsætningen herfor – en fungerende samfundsdebat – er kørt af

sporet. Spindoktorer har overtaget dagsordenen, og grundstemningen er kynisk i stedet for løsningsorienteret.

Det er her Das Beckwerk bliver relevant. Når man har en identitet, kan man nemlig tage afstand fra de svære spørgsmål. Men når fokus glider væk fra det individuelle, træder de store linjer igen frem i lyset. Gennem sin egen selvudslettelse forsøger Das Beckwerk at få os "ud af den private tomgang og ind i en mere forpligtende verdensorden".

De fleste mennesker har en drøm eller forestilling om at være 'en anden', fortsætter Centeret. Das Beckwerk lader os møde vores andethed, men han kan ikke møde sin andethed i os. Dermed lider Das Beckwerk-projektet under en grundlæggende asymmetri. Værkføreren har revet sin identitetsmaske af, men hans krop er der stadig, synlig for alle os, der stadig render rundt med identitetsmasker. Den tilbageblevne krop står i et uforløst forhold til verden. Det eneste, der kan genoprette balancen mellem Das Beckwerk og publikum og få det politiske projekt til at lykkes, er, at vi alle aflægger os vores identitet. Indtil det sker, frygter Centeret, må Værkføreren leve med et misforstået omdømme som en 'komisk Osama bin Laden'.

Min kollega og jeg forlader Kunstakademiet med hovedet fuldt af ubesvarede spørgsmål. Har Das Beckwerk fat i noget essentielt, eller udviser han blot – som en kommentator på information.dk skrev – en avanceret form for spiseforstyrrelse? Kan man på egen hånd fralægge sig en identitet som i store træk bliver formet af andre og opstår og forandrer

sig i sociale sammenhænge?

To måneder senere informerer nettet mig om, at Das Beckwerk er blevet lukket, og at alle ansatte fritstilles med øjeblikkelig virkning. Hvad der så skal ske med personen, der nu ikke engang kan identificeres med sin virksomhed, må guderne vide. ■

Bjørn A. Bojesen © 2011

Forslag til videre læsning

Beck-Nielsen, C. 2002. Selvudslettelser : (1997-2001). København, Samleren.

Benzon, G. 2007. Spøgelser og Sagn fra danske Slotte og Herregårde. Bind 1 og 2. Rødovre, Askholms Forlag.

Bjørn A. Bojesen er cand. mag. og allroundakademiker i grænselandet mellem sprog og kultur. Har skrevet speciale om rim og arbejde som videnskabelig assistent på De Etnografiske Samlinger, Moesgård Museum.

